

*est & aquabilior firmitas : sequitur usq[ue] multo feliciora sunt homine. Addo quod beatitudo debet omnia mala excludere : voluptates autem corporeae omnia mala non expellunt, sed potius multis ariatitudinibus resperse sunt. Unde bellè ait Hugo à S. Victore, quod *Voluptas mel habet in ore, fel in corde, aculeum in dorso*. Et Boëtius lib. 3. de consol. habet hos versus:*

*Habet hoc voluptas omnis,
Stimulis agit frumenta;
Apumque par volantum,
Vbi grata mella fudit,
Fugit, & nimis tenaci;
Ferit ita corda mortis.*

5. Demum beatitudinem objectivam hominis, in bonis anima, nempè scientijs, & virtutibus, non consistere, non minus evidens est; scientiae enim naturales, sicut anima, & naturale sciendi desiderium, magis accidunt, quam extinguant; quia objecta illarum summum bonum non sunt, nec primam veritatem continent; & aliunde in illis adscendit, maximus contingit labor & afflictio spiritus, juxta illud Eccles. 1. *In multa sapientia multa est indignatio, & qui addit scientiam, addit & laborem.* Virtutes vero, earumque operationes, sunt ordinabiles ad aliquid aliud, v.g. operationes justitiae ad servandam pacem inter homines, actus fortitudinis ad victoriam & ad pacem; & sic de alijs virtutibus moralibus, quæ omnes ad hoc ordinantur, ut per eas conlervetur medium in passionibus internis, & decor in operibus externis: Ergo non possunt esse hominis felicitas, que non est ad ulteriorem finem ordinabilis. Unde Augustinus tract. de Epicureis & Stoicis cap. 8. *Non virtus animi tui facit te beatum, sed qui tibi virtutem dedit.* Et lib. 22. de civit. cap. 3. *Pramium virtutis erit ipse qui virtutem dedit.* Et alibi comparans sectam Epicureorum, Stoicorum, & Christianorum, hæc habet: *Epicurus ait: frui mea carne bonum est. Stoicus: frui mea mente bonum est. Christianus vero: mihi adhaerere Deo bonum est.*

6. His præmissis, breviter resolvenda est celebris quæstio & controversia qua versatur inter Theologos, circa beatitudinem hominis objectivam, nempè an Deus, ut unus, sit sufficiens ad nos beatificandum, ita ut si per impossibile non videretur ut trinus, hominis beatitudo subsisteret?

7. Respondeo negativè, contra Scotum, Suarez, Molinam, & alios ex Recentioribus. Ratio fundamentalis est, quia ut visio Dei sit beatifica, debet terminari ad illum ut est in se: Sed visà per impossibile essentia divina sine personis, visio Dei non terminaretur ad illum ut est in se: Ergo non esset beatifica. Minor constat; Deus enim ut est in se, non solum est unus, sed etiam trinus. Major verò probatur primò ex illo 1. Joan. 1. *Cum appauerit similes ei erimus* (scilicet in beatitudine) *quia videbimus cum sancti est.* Ubi ponderanda est causas illa quia, illa enim significat, causam seu rationem, à priori, cur visio Dei sit beatifica, esse quia terminatur ad illum ut est in se. Secundò probatur eadē. Major. Ut cognitio Dei sit perfectè beatifica, debet esse intuitiva, & non purè abstractiva: Sed cognitio Dei intuitiva, debet ad illum ut est in se terminari; quia per hoc distinguuntur cognitio intuitiva ab abstractiva, quod ista apprehendit objectum proportionaliter ad cunctum intellectus, & distinguit illud non ut est in se, sed tantum in habitudine ad ipsum intellectum;

illa verò videt & intuetur objectum, ut est in se à parte rei. Tertiò eadem Major sic ostenditur: Ut visio Dei sit beatifica, debet perfectè satiare & quietare appetitum: At nisi terminetur ad Deum ut est in se, & prout subsistit in tribus personis, non satiat nec quietabit perfectè appetitum: Ergo ut sit beatifica, debet terminari ad Deum ut est in se, & prout subsistit in tribus Personis. Major patet, Minor probatur. Videns aliquam naturam, desiderat videre modum quo illa subsistit, & non quietatur, donec videat illum: Sed natura divina subsistit in tribus personis: Ergo nisi visio Dei terminetur ad illum, ut subsistente in tribus personis, non satiat nec quietabit perfectè appetitum beati. Addo quod beatus videndo essentiam, connaturaliter desiderat videre proprietates cum essentia necessariò connexas: proprietates autem personales sunt ita necessariò cum essentia connexa, ut sint de conceptu quidditativo Divinitatis, ut in Tractatu de Trinitate demonstravimus: Ergo beatus videndo essentiam, connaturaliter desiderat illas videre, & per consequens non potest ejus appetitus perfectè satiare, nisi illas videat. Addo etiam, quod beatitudo nostra est participatio divina felicitatis: Deus autem non esset perfectè beatus, si per impossibile seipsum cognosceret ut unum, & non ut trinum, quia talis cognitio non esset perfectissima, ut potè nec intuitiva, nec comprehensiva: Ergo pariter, si Deus à nobis cognosceretur ut unus & non ut trinus, talis cognitio non esset nostra beatitudo. Unde Joan. 17. dicitur: *Hoc est vita aeterna, ut cognoscant te Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.* Ubi pro objecto vita seu felicitatis aeterna, affigatur Pater & Filius, qui cum se invicem amore infinito diligunt, non possunt ut sunt in se videri, nisi patiter videatur Spiritus Sanctus, qui hujus mutui ac infiniti amoris est fructus & terminus.

8. Objicies primò: Essentia beatitudinis consistit in hoc quod sit visio & consecratio summi boni: Sed visà divina essentia, tametsi non viderentur personæ homo videret & consequeretur summum & infinitum bonum, cum relationes nullam addant bonitatem & perfectionem ad essentiam, ut in Tractatu de Trinitate docuimus: Ergo visà essentia sine Personis, beatitudo nostra subsisteret.

9. Respondeo distinguendo majorem: Essentia beatitudinis consistit in hoc quod sit visio & consecratio summi boni, eo modo quo est in se, concedo majorem. Sine tali modo, nego majorem, & sub eadem distinctione minoris, nego consequentiam. Solutio patet ex supra dictis: Visio enim Dei non habet quod sit beatifica, ex præciso conceptu visionis & consecrationis summi boni, sed ex conceptu visionis & consecrationis Dei, ut est in seipso, quia sub hoc tantum conceptu est cognitio intuitiva, & quietativa appetitus beatorum, ut supra ostensum est. Unde sicut in sententia Adversariorum, notitia abstractiva quidditatis & essentiae Dei, non foret beatifica; quia etsi esset cognitio summi boni, non tamen esset cognitio illius ut est in se: ita in nostra, visio divina essentiae absque personis, non foret beatifica; quia licet terminaretur ad summum bonum, non tamen prout est in se, cum de facto natura divina in tribus personis subsistat & existat.

10. Objicies secundò: Relations non sunt de essentia objecti formalis & primarij nostræ beatitudinis: Ergo licet non viderentur, beatitudo tamen nostra subsisteret. Consequens videtur manifesta: Antecedens verò docetur à nostris Thomistis

Thomistis in tractatu de visione beatifica, & patet quia visio beatifica est participatio divina intellecciónis, subindeque habet idem objectum formale & primarium: objectum autem formale & primarium, tam motivum quam terminativum divinae intellecciónis, est divina essentia, ut ab attributis & relationibus virtualiter distincta, ut in Tractatu de scientia Dei cap. 1. ostensum est: Ergo & visionis beatificæ.

11. Respondeo negando Antecedens, licet enim relations non sint objectum formale & primarium nostræ beatitudinis, ratione sui, non sunt ramen objectum secundarium, sed pertinent ad objectum primarium, ut modi illius essentiales; unde repugnat videri essentiam divinam sine personis, & illis non visis essentiam beatitudinis subsistere; sicut repugnat corpus coloratum videri oculo corporeo, nisi sit extensus, & figuratum, quia sensibile commune modificare debet sensibile proprium.

12. Dices, relations divinae non sunt de quidditate Dei, ut est primum principium, etiam ut modi essentiales illius, alias naturaliter ex creaturis cognitis posset cognosci Trinitas Personarum: Ergo nec sunt de essentia illius, prout est ultimus finis, & beatitudo nostra objectiva, etiam ut modi ejus essentiales. Antecedens patet, Consequens verò probatur ex eo quod sub eadem ratione Deus est ultimus finis, & primum principium creaturarum.

13. Respondeo, concessio Antecedente, negando Consequens, & probationem illius. Licet enim illud quod est primum principium, sit etiam ultimus finis beatificans, non tamen per illam eandem rationem constituitur beatificans, quia constituitur primum principium; nam constituitur in ratione primi principij per omnibotentiam, vel creationem, quæ convenit Deo secundum se, ut præintelligit relationibus & personis: in ratione verò ultimi finis beatificantis constituitur per visionem essentia sua, ut est in se: unde cum illa non possit ut est in se videri, sine relationibus, & personis in quibus subsistit & existit, illæ sunt de essentia & quidditate Dei, ut habet rationem ultimi finis beatificantis, ut modi illius essentiales.

CAPUT III.

De essentia beatitudinis formalis.

1. Explicata beatitudine objectiva, superest ut formalem, quia est illius possessio seu affectio, declaremus, & in quo actu essentialiter illa consistat, seu per quam operationem beati Deum ut summum bonum, & finem ultimum beatificantem possideant, explicemus.

§. I.

Pramittenda ad resolutionem hujus celebrativa questionis.

Quatuor ut certa, & ab omnibus ferè hujus temporis Theologis utanmitem recepta, præsupponenda sunt. Primum est, hominem per incretam Dei visionem sibi unitam non posse beatificari. Ratio fundamentalis est, quia beatitudo formalis est operatio vitalis, quia beatus in actu secundo vivit, juxta illud Joan. 17. *Hoc est vita aeterna, ut cognoscant te Deum verum.* Sed implicat

beatum vivere in actu secundo per visionem incretam Dei: Ergo & per illam beatificari formaliter. Major constat, minor probatur. Vita actualis debet convenire viventi ab intrinseco, vel per identitatem, qualiter contingit in Deo, qui vivit in actu secundo per actum sibi omnino identificatum; vel per egressionem effectivam ab illo, qualiter contingit in vita actuali creata: Sed divina intellectio nequit intellectui creato convenire ab intrinseco illo ex his modis, cum in utroque maxima imperfectione importetur: Ergo omnino repugnat intellectum creatum per illam constitui viventem in actu secundo.

2. Secundò supponendum est, beatitudinem non consistere in illapsu speciali Dei in essentiam animæ, quo anima substantialiter sanctificetur, deificetur, & quodammodo in Deum transformetur, sicut ferrum candens in ignem, & diaphantum in lucem, ut docet Henricus Gandavensis quolibet. 13. quæst. 12. Probatur hæc suppositio: Cum Deus non sit præsens rebus nisi per operationem, ut in Tractatu de attributis cap. 9. ostendimus, non potest habere specialem præsentiam & illapsum in essentiam animæ, nisi producendo vel conservando in ea formam aliquam vel qualitatem supernaturalem, quæ non potest esse alia quam gratia sanctificans, quæ sola residet in essentia animæ: Sed hic illapsus non est beatitudo formalis, alias omnes iusti essent beati: Ergo beatitudo non consistit in illapsu Dei in essentiam animæ.

3. Confirmatur: Per beatitudinem formalis Deum consequimur, possidemus, ac tenemus, unde beati comprehensores dicuntur: per operationem verò & illapsum Dei in animam, non tenemus & possidemus Deum, sed potius ille nos tenet, ac possidet, ut patet de illapsu immensitatis quo Deus singulis rebus est præsens; per illum enim Deus omnia continet & portat verbo virtutis suæ, ut ait Apostolus ad Hebreos 1. Ergo beatitudo formalis non consistit in illapsu Dei in essentiam animæ.

4. Tertiò supponendum est, formalem beatitudinem, non in aliquo per modum actus primi, sed in actu operatione consistere. Quod probatur hac ratione D. Thomæ h[ab]it. qu. 3. artic. 2. Beatitudo formalis est ultima hominis perfectio: Sed ultima hominis perfectio non est actus primus, sed operatio & actus secundus: Ergo beatitudo formalis in operatione consistit. Major constat, nam si beatitudo non esset ultima hominis perfectio, non perfectè satiare ejus appetitum, adhuc enim apparet ulteriore perfectionem. Minor etiam videtur certa, Tum quia actus primus ad secundum ordinatur, quod est contra rationem ultime perfectionis. Tum etiam, quia cum Deus sit actus purissimus, & omnis potentialitas expers, homo magis illi assimilatur per operationem, & actum secundum, quam per habitum, vel actum primum, subindeque majorem perfectionem consequitur,

5. Quartò supponimus, hanc operationem, in qua beatitudo formalis consistit, elici ab ipso beato, & ab illo effectivè procedere; imò implicare contradictionem, quod beatus videat Deum per actionem à se non elicitan, & à Deo immediate productam.

6. Prima pars, quæ est contra Nominales, constat ex dictis in prima suppositione, nam operatio illa in qua beatitudo formalis consistit, est actus vitalis: de ratione autem actus vitalis est quod procedat à principio intrinseco & vitali: Ergo operatio

operatio illa, in qua beatitudo formalis consistit, elicetur de facto ab ipso beato, & ad illam non se habet merè passivè. Addo quod, dato quod de potentia absoluta, posse à solo Deo produci, negari tamen non potest, suavius & connaturalius hominem beatificari, per formam effectivè ab ipso causaram, quam per formam solum in ipso receptam: At Deo semper, & maximè respectu beatorum, debemus adscribere id quod suavius & naturis rerum conformius est, nisi oppositum sit revelatum, vel impossibile, quia ut dicitur Sapient. 8. *Atingit a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter*: Ergo cum non repugnet beatum effectivè causare formalem beatitudinem, neque revelatum sit quod eam non causet, teneamus astere ipsum activè ad illam concurrere, & non merè passivè se habere.

7. Nec valer si dicas, de ratione præmij esse quod procedat à solo præmianti. Hoc enim verum est de præmio objectivo, id est de re qua datur in præmium; falsum autem de præmio formalis, id est de consecutione & tentione præmij; hac enim, cum sit actio nostra, debet effectivè à nobis procedere. Nec inconveniens est concedere, quod homo seipsum beatificet secundum quid, quatenus scilicet producit visionem, in qua formaliter ejus beatitudo consistit; sicut dicitur seipsum justificare 1. Joan. 3. *Qui habet hanc spem in eo, sanctificat se*; quia ad actus disponentes ad justificationem effectivè concurrit. Non potest tamen dici hominem seipsum beatificare simpliciter, quia ut hoc verum esset, oportet quod homo esset causa eorum, qua requiruntur ad ipsam beatitudinem, nempe luminis gloriae, & unionis essentiae divinae in ratione speciei.

8. Secunda pars suppositionis, quæ asserit implicare contradictionem quod beatus videat Deum, per actionem à se non elicitan, colligitur ex dictis in prima: Si enim beatus ad visionem beatitudinis merè passivè se haberet, simul viveret & non viveret, quæ sunt contradictiones. Viveret quidem, quia intellectio actio vitalis est, & beatifica visio vita eterna, ut dicitur Joan. 17. Non viveret autem, quia de ratione actionis vitalis est quod effectivè procedat à principio intrinsecō & vitali; unde implicat quod aliquis vitaliter se moveat per motum ab alio causatum, vel quod vitaliter generet generatione præcisè recepta, & à se non elicita.

9. Confirmatur: Vivens per hoc solum à non vivente differt, quod non vivens habet perfectionem in se, non tamen à se; vivens autem non solum illam recipit in se, sed etiam illam habet à se; vel per identitatem, qualiter contingit in vita actuali divina; vel per elicientiam seu realē egressionem, qualiter contingit in vita actuali creata: At quod præcise recipit motum, & illum effectivè non causat, non habet illum à se, sed in se solum: Ergo per illum non vivit, nec potest vivens in actu secundo constitui.

10. Dices, Deus potest producere se solo quidquid producit mediā causā secundā, ut docet D. Thomas 1. qu. 105. art. 1. his verbis: *Erroneum est dicere, Deum non posse facere per seipsum omnes determinatos effectus qui sunt per quamcumque causam creatam*. At mediante intellectu elevato per lumen gloriae potest producere visionem beatam: Ergo & sine illo.

11. Respondere Deum posse se solo producere quidquid producit mediā causā secundā, si sit præcise efficiens, secūs vero si simul sit formalis: intel-

lectus autem non solum est causa efficiens, sed etiam formalis extrinseca respectu intellectuonis, quæ à principio vitali speciem desumit. Vel secundū, respondeo, veram esse majorem de illis effectibus qui non habent dependentiam essentiali ab aliqua causa; secūs vero de illis qui essentialiter ab aliqua causa dependent, quia Deus non potest essentias rerum destruere: Visio autem beatifica, cum sit actio vitalis, essentialiter dependet ab intellectu creato. Et potest fieri instantia de generatione, nutritione, & augmentatione, quas Deus nequit se solo producere; quia cùm sine essentialiter actiones vitales, à potentia vitali generativa, nutritiva, & augmentativa petunt procedere. Similiter verbum mentis, sub ea ratione quā vitale est, & terminus vitalis à principio vitali actu intelligentie expressus & productus, non potest suppleri à Deo, & sine actuāl intellectus concursu produci; licet, ut est actuālissima objecti repräsentatio, ab illo suppleri possit, ut contingit in visione beatifica, in qua essentia divina actuālissimè seipsum repräsentat intellectu beatorum, subindeque gerit vices verbi, quatenus est actuālissima objecti repräsentatio, ut in tractatu de visione beatifica declaravimus.

§. II.

Beatitude formalis, non in pluribus, sed in uno datur, atque consistit essentialiter: ille vero nec est amor, nec fructus, seu delectatio, sed clara Dei visio.

12. Prima pars hujus assertionis, quæ est contra Valentiam, Suarez, & alios Recentiores, existimantes beatitudinem formalem plures operationes essentialiter includere, nempe visionem, & amorem, probatur hac ratione fundamentali. Beatitudo formalis est affectio prima ultimi finis, alias beatitudinis perfectiones radicaliter seu causaliter continens: Sed hoc uni tantum operationi convenit: Ergo in unica & non in multis operationibus, consistit essentialiter formalis beatitudo. Major est certa, nam in alijs essentijs id intelligimus esse constitutivum formale, quod primò illis competit, & in quo radicaliter ceterae perfectiones continentur: ut patet in homine, cuius constitutivum est rationalitas, quia primò ei competit, & est radix risibilitatis, & aliarum proprietatum quæ convenientur naturæ humanae: Ergo cum beatitudo formalis in ultimi finis affectio posita sit, in illo debet essentialiter consistere, cui primò convenit ratio affectuationis, continentis radicaliter seu causaliter reliquias perfectiones, statum beatificum concomitantes. Minor etiam non est minus certa, nam inter duas operationes rationalis naturæ, pertinentes ad diversas potentias, intellectum scilicet & voluntatem, necessariò intervenit ordo prioritatis & posterioritatis, cum nihil sit volitum quin præcognitum: Ergo utraque nequit esse prima affectio ultimi finis, alias beatitudinis perfectiones radicaliter seu causaliter continens. Sicut quia inter rationalitatem & risibilitatem reperitur ordo ac subordinationis, & risibilitas supponit rationalitatem, impossibile est, quod utraque essentiam hominis primò constitueret, & radicaliter contineat omnes alias perfectiones quæ competunt naturæ humanae.

13. Nec valet quod dicunt Adversarij, plures operationes partialiter concurrent ad consecutionem ultimi finis, nempe visionem, & amorem. Nam

præter

præter quam quod nullus actus voluntatis est adeptio seu conlectio ultimi finis, ut infra ostendemus, hoc dabo & non conceclo, subsistit tota vis nostræ rationis, quia cùm amor beatificus necessariò supponat claram Dei visionem, & illi subordinetur, non potest esse prima affectio Dei, omnes beati perfectiones radicaliter continens, sed id soli visioni potest competere, ut infra patet; & ita, etiam hoc dato, verum erit, beatitudinem formalem essentialiter in unica operatione consistere, quamvis plures includat concomitantes vel consecutives. Unde plures in hac materia hallucinantur, confundentes essentiam beatitudinis, cum ejus statu; licet enim status beatitudinis plures includat operationes, nempe claram Dei visionem, amorem beatificum, & fruitionem seu delectationem ex illis resultantem; essentia tamen beatitudinis est unicus actus simplicissimus, nimirum clara Dei visio, quæ est radix & causa amoris, ac delectationis. Si enim ex multis operationibus coalesceret, non esset simplicior aliis rebus creatis, immo esset veluti unum per accidens, & per aggregationem plurimum, quod summa ejus perfectioni repugnat; quod enim aliqua forma est perfectior, tanto debet esse simplicior, ut constat in Angelo, qui quod superior & perfectior existit, tanto debet esse simplicior, & paucioribus ac universalioribus utitur speciebus, ut in tractatu de Angelis ostensum est.

14. Secunda pars, quæ asserit actum illum in quo beatitudo formalis essentialiter consistit, non esse amorem beatificum, probatur contra Scotum ratione jam insinuata: Beatitudo formalis est affectio prima ultimi finis: Sed amor beatificus non est prima affectio ultimi finis, Tum quia supponit visionem beatificam, per quam ultimum finem assequimur, ut infra patet: Tum etiam, quia amor non est affectivus ultimi finis, quod ostenditur dupliciter. Primò ratione generali, quia nullus actus voluntatis potest esse affectio ultimi finis: velle enim est quoddam appetere; appetere autem non est consequi rem appetitum, sed inclinari & tendere in eam. Unde D. Thomas hic qu. 3. art. 4. *Si consequi esset per actum voluntatis, statim a principio cupidus consecutus esset pecuniam, quando vult habere illam*.

15. Secundò idem probatur specialiter de amore beatifico: Amor enim patriæ est ejusdem speciei cum amore via: Sed amor via non est affectio ultimi finis, alioquin viatores essent comprehensores: Ergo nec amor patriæ.

16. Nec valet quod respondent aliqui ex Scotti Discipulis, nempe amorem via & patriæ, quia regulantur diversis cognitionibus, specie inter se differebant. Primò quia cognitio non specificat actus voluntatis, neque ut quod, neque ut quo, sed ipsa bonitas apprehensa, apprehensione ingrediente solum ut conditione applicante, ut docent nostri Thomistæ in Philosophia. Secundò, quia si amor via & amor patriæ specie inter se differant, ex diversitate cognitionum illos regulantium, sequitur habitum charitatis viatoris, specie distingui ab habitu charitatis comprehensorum, subindeque charitatem via non remanere, sed evacuari in patria, contra illud Apostoli 1. ad Corinth. 13. *Charitas nunquam excidit*. Sequela probatur: idcirco dantur in intellectu habitus specie diversi in via & in patria, nempe fidei, & luminis gloriae, quia cognitionis patriæ specie distinguitur à cognitione viae: Ergo si amor patriæ similiter specie differat ab amore via, debemus in volun-

tate pro utroque statu admittere habitus diversæ speciei.

17. Non valet etiam quod alii dicunt, nimirum amorem patriæ, licet sit ejusdem speciei cum amore viae, obtinere tamen rationem affectionis ultimi finis, quæ amori viae non competit, vel ratione majoris intensionis, vel ratione cuiusdam modi consummativi, vel ex ratione individuali. Amor enim B. Virginis, dum erat in via, amores omnium beatorum in intensione superabat, & ramen non habebat rationem affectionis ultimi finis: Ergo ratione graduum intensionis, amor patriæ rationem affectionis obtinere nequit. Ex quo impugnatur id quod additur de modo consummativo, nam modus sapit naturam rei cuius est modus, quo circa modus intensionis nequit esse affectio, quia entitas amoris cuius est modus, affectio non est: Ergo eadem ratione modus ille consummativus amoris beatifici, affectio non erit. Quod etiam non obtinet rationem affectionis, ex ratione individuali, manifestum videtur: Tum quia in intellectu actus qui est consecutio, specie distinguitur ab actu non consecutivo, v.g. actus fidei à clara Dei visione. Tum etiam, quia in voluntate desiderium specie differt à gaudio, quia desiderium est de bono posse: Atque similiter actus amoris qui est affectio ultimi finis, objecti praesentiam exposcet, non secus ac gaudium: Ergo specie differet ab actu amoris, qui non est affectivus ultimi finis, subindeque non potest competere amori ex sua ratione individuali, quod sit ultimi finis consecutio.

18. Tertia pars quæ asserit beatitudinem formalis in fruitione beatifica non consistere essentialement, manifesta videtur; nam sicut desiderium est de bono absente & nondum habito, ita fructus seu delectatio est de bono jam habito & posse: unde non facit sed supponit finis consecutionem, & ut ait D. Thomas hic art. 4. *Delectatio advenit voluntati, ex hoc quod finis est praesens, non autem est conversio ex hoc aliquid suum, quia voluntas delectatur in ipsa*.

19. Quarta demum pars affirmans beatitudinem formalem essentialiter in clara Dei visione consistere, sequitur ex praecedentibus: si enim talis beatitudo sit unicus actus simplex, & ille nec sit amor, nec fructus, seu delectatio, necesse est ut sit ipsa Dei visio; nulla enim, præter itas datur in beatis operatis, que rationem beatitudinis formalis habere possit. Unde Augustinus in soliloquij cap. 36. *Hoc est plena beatitudo, & tota glorificatio hominis, videre faciem Dei sui*. Et in Psal. 90. *Nescio quid magnum est quod visuri sumus, quando tota merces nostra visio est*.

20. Deinde, ut supra arguebamus, beatitudo formalis est affectio ultimi finis, alias beatitudinis perfectiones radicaliter seu causaliter continens: Sed clara Dei visio habet duas conditions: Ergo ea in beatitudo formalis consistit essentialement. Major patet, Minor erit, quantum ad secundam partem, evidens est; visio enim beatifica est radix amoris necessarij, summa delectationis, omnimodæ impeccabilitatis, aliarumque perfectionum & proprietatum, quæ beatitudini connaturaliter convenient, ut constabit ex dicendis capite sequenti. Probatur vero quantum ad primam. Primò ex Augustino lib. 3. quest. 35. ubi sic ait: *Quid alind est beatè vivere, nisi eternam aliquid cognoscendo habere?* Quibus verbis aperte docet, claram Dei visionem esse beatitudinis consecutionem. Secundò ex differentia quæ inter intellectum